

- پنجشنبه ۱ شهریور ۱۴۰۳**
- سال هفدهم - شماره ۲۹۲۷**

یادداشت میهمان

هگمتان پرواز

✈ مسعود طاهری عضو

خاطر‌م هست بعد از جلسه مهمی که درخصوص یک برنامه فرهنگی داشتیم و کلی گفت‌وگو و هم‌اندیشی کرده بودیم، متفق شدیم استاد عزیزی را برای سخنرانی به همدان دعوت کنیم. استاد عزیز قصه ما از مفاخر بزرگ همدان و البته از چهره‌های علمی، فرهنگی، ادبی، ملی و حتی بین‌المللی بودند. این استاد فرهیخته سال‌ها بود که به شهر زادگاه خودش یعنی همدان نیامده و در پایتخت ماندگار شده بود و خبردار بودم که هر از گاهی‌برای سخنرانی در دانشگاه تهران و یا گاهی خارج از کشور سفر می‌کند و حسابی سرش شلوغ کارهای تحقیقاتی، آموزشی، مصاحبه، مشاوره و از این قبیل کارهاست.

ایندعه عمده اهالی علم و هنر و کار و سیاست در بهترین شرایط گمانم همین باشه؛ یعنی دائم کار و سفر و خلاصه پیدا نکردن وقت برای سر خازندن.

بی‌دردسر ادامه بدهم که با چند پرس و جو از اهالی قلم پیشکسوت شماره تلفن استاد را پیداکردیم و زنگ زدیم.

اما همان زنگ زدیم درست است. زیرا در ساعات مختلف روز پاسخ تلفن ایشان بدین شرح بود:

تا پیش از ۹ بامداد، خاموش
از ۹ الی ۱۴ از دسترس خارج
از ۱۴ الی ۱۷ رویمان نشد زنگ بز نیم
از ساعت ۱۷ تا ۱۹ بوق آزاد

ساعت ۲۰ خود استاد تماس گرفتند؛
_استاد سلام من فلانی از اداره کل فلان، از سمت دکتر فلان، مبلغِ سلام اهالی فلان انجمن و فلان گروه و دسته هستم... (و خلاصه کلی تعارف و احوال پرسى و...)
و اما بعد؛ استاد در تاریخ فلان، ساعت بهمان، در فلان سالن سخنرانی دعوتید...
_خیلی هم خوب، خیلی همسن، اما... بعد از برنامه شما در همان روز باید در تهران فلان همایش باشیم. ای کاش سه ماه پیش هماهنگ می‌کردیم.

_تتما دارم. درست می‌فرمایید استاد! اما سه ماه پیش خودمان هم اطلاع نداشتیم می‌خواهیم چنین تصمیمی را امروز بگیریم. حالا چه کار کنیم کلی قول دادیم و شوق حضورتان را داشتیم...
_خواهش می‌کنم. من هم همینطور اما ای کاش شهرتان پرواز داشت در این صورت امکان داشت خدمت برسیم.

شاید شما هم...
شما هم از این خاطره‌ها و شبیه آن بسیار داشته باشید. نداری؟! دارید!

راستش همیشه از گفتن جمله «ما هواپیما نداریم» یا «همدان پرواز نداره» استفاده نمی‌کردم. برایم قفل بود. سعی می‌کردم اصلاً مخش هم پیش نیاد که بخواهم این جمله را بر زبان بیاورم.

البته بعد از شنیدن خبری که مدت‌ها منتظرش بودیم،یعنی «هگمتانه جهانی» و ثبت شهر همدان به‌عنوان کهن‌ترین شهر پابرجا و زنده...

خوشی این خبر به یک سو و آینده‌ای که به‌واسطه آن در انتظار شهرمان هست هم یکسو... که خوش‌حالمان کرد_ اما دریغ هم در کنار این خبر دست به گریبانمان شد. دریغ از زیرساخت‌های مواصلاتی و به‌ویژه مسیرهای هوایی.

همدان جهانی مگر می‌شود راهی از آسمان به جهان باز نکند.

حالا جهان پیش کشمان، پایتخت را و شهرهای مذهبی پرترد در ادرباید خود قدم بزرگی می‌برد! باشد.

بخش کلام طنز گونه این نوشته طبق معمول چشم‌انتظاری و امید بستن به رسم و دست مسئولان عزیز است. این‌بار اما نه برای اتوبان ساوه و نه برای قطار سهندج و تهران و مشهد که به فضل خدا و همت مسئولان داریم. بلکه برای هواپیمای متناسب با نیاز استان ان‌شالله به تعداد نیاز.

البته شنیدن وعده افتتاح تراموا در داخل شهر همدان هم امید ترقی شهر را صدچندان کرده.

اما واقعاً به هتل‌داران و صاحبان مجموعه‌های توریستی و گردشگری و کلی مشاغل پردرآمد دوروبر آن عرض می‌کنم؛ اگر شود چه شود!

از مسئولان بومی عزیز و دغدغه‌مندی که ماشالله هم قدرت چانه‌زنی بالایی دارند به اعتبار ملی و هم توانمندی و هم مشاوران دانشمند و دانشگاهی در کنار خود دارند و هم دایِ خیر مردم را، ضمن تشکر و تقدیر همچنان التماس دعا دارم. به قول قدیمی‌ها و همینطور جدیدی‌ها و گمانم بهتر باشه بگیم به قول ایرانی‌ها؛ ای که دستت می‌رسد، کاری بکن!

راستی یادم رفت بگم؛ همدان جان، ثبت جهانی شدنت مبارک!

سپهرغرب، گروه شهر – طاهره ترابی مهوش؛

همدان در دامنه‌های کوه الوند و قدیمی‌ترین شهر ایران است که قدمت آن به بیش از سه هزار سال می‌رسد، شهری که از بدو شکل‌گیری همواره و در کوران همه حوادث روزگار پابرجا و دارای سکنه بوده و اکنون نیز یکی از کلان‌شهرهای کشور به‌شمار می‌رود.

به دیگر سخن همدان پایتخت تاریخ و تمدن ایران‌زمین بوده و به شایستگی این نام صاحب جایگاهی والا در عرصه فرهنگ، تاریخ و تمدن در کشور است چراکه از لحاظ تاریخی و فرهنگی قدمتی فراتر از چند هزار سال دارد و نخستین پایتخت نخستین سلسله حکومت ایران بوده است.

بر این اساس به مناسبت روز همدان برآن شدیم تا نشستی با عنوان «شهر من و گردشگری» برگزار کرده و در تحریریه سپهرغرب میزبان سه تن از اساتید خیره شهرسازی و معماری و نظریه‌پرداز در عرصه‌های مختلف مرتبط با شهر ازجمله دکتر محمدرضا عراقچیان؛ عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا، دکترمحمدمهدی سروش؛ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان و دکتر صاحب محمدیان‌منصور؛ استادیار معماری و شهرسازی دانشگاه بوعلی سینا همدان و در عین حال مدیر سایت تاریخی هگمتانه باشیم که در ادامه به تفصیل می‌خوانید.

استادیار معماری و شهرسازی دانشگاه بوعلی سینا همدان با بیان اینکه اگر هر شهری در جهان ارزشی یافته و امروز مطرح است طبیعتاً اهالی و ساکنان باعث رشد و ارتقای آن شدند، گفت؛ درواقع این اهالی هر شهر هستند که با ایستادگی و تلاش برای شهرشان ارزش قائل شده و همین امر باعث شده امروز هرکس دوست دارد در آن شهر مطلوب زندگی کند.

دکتر صاحب محمدیان‌منصور با تأکید بر اینکه مردم دنیا ایران را با نام پرسپولیس و اکباتان می‌شناسند عنوان کرد؛ بنابراین با توجه به ثبت جهانی هگمتانه (اکباتان) در یونسکو این روز را نه فقط به همدانی‌ها بلکه باید به کل ملت ایران و جهان تبریک گفت.

وی با ابراز اینکه امروز اگر به آمار رجوع کنیم، جاذبه‌هایی همچون غار علیصدر و گنجنامه در کنار اقبال را در بین گردشگران داخلی به مردم دنیا ایران را با نام پرسپولیس و اکباتان می‌شناسند عنوان کرد؛ بنابراین با توجه به ثبت جهانی هگمتانه (اکباتان) در یونسکو این روز را نه فقط به همدانی‌ها بلکه باید به کل ملت ایران و جهان تبریک گفت.
وی با ابراز اینکه امروز اگر به آمار رجوع کنیم، جاذبه‌هایی همچون غار علیصدر و گنجنامه در کنار اقبال را در بین گردشگران داخلی به مردم دنیا ایران را با نام پرسپولیس و اکباتان می‌شناسند عنوان کرد؛ بنابراین با توجه به ثبت جهانی هگمتانه (اکباتان) در یونسکو این روز را نه فقط به همدانی‌ها بلکه باید به کل ملت ایران و جهان تبریک گفت.

این استاد دانشگاه با اشاره به اینکه ما تمرکز خود را در خصوص ثبت جهانی بر روی هگمتانه و بازار همدان گذاشتیم اما متأسفانه بازار همدان بنا به دلایلی در یونسکو به ثبت نرسید گفت؛ یقیناً این دو موضوع در تقویت گردشگری شهری همدان تأثیر بسزایی دارند.

محمدیان‌منصور با بیان اینکه طبق مطالعاتی که ما درخصوص وضعیت گردشگری شهری همدان انجام دادیم مشخص شد؛ بیشترین بازدیدبها از آرامگاه بوعلی است و پس از آن افراد با خودرو به دیگر اماکن همچون آرامگاه باباطاهر و گنبد علویان می‌کنند ابراز کرد؛ حال سؤال این است که آیا روند گردشگری شهری ما در همدان درست است یا خیر؟ این روش به‌جز ترفایک برای شهر همدان عایدی نخواهد داشت.

وی افزود؛ درواقع سؤال اصلی این است که جایگاه بازار همدان که قابلیت ثبت جهانی دارد در گردشگری چیست؟

وی با بیان اینکه برای بهره‌مندی از این ظرفیت در بدو امر لازم است به ظرفیت‌های گردشگری این مجموعه پرداخت و سپس این مسئله را

شهر

کهن شهر همدان با داشته‌های آشکار و نهان

بررسی کرد که چرا ثبت آن در بین آثار جهانی محقق نشد؟ چه باید کرد که طی فرصت یک ساله موجود بتوانیم با رفع موانع این بخش از همدان را نیز به ثبت جهانی برسانیم؟ افزود؛ نکته نگران‌کننده به این مسئله بازمی‌گردد که با تغییر دولت و در پی آن تغییر مدیران، موضوع ثبت بازار به فراموشی سپرده می‌شود این در حالی است که طی یک سال جاری این فرصت برای ما فراهم شده که بدون سهمیه بازار همدان را نیز به ثبت جهانی برسانیم.

در ادامه عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان در خصوص اهمیت و جایگاه گردشگری شهر، نیز با بیان اینکه اگر تقویم را ورق بزنیم بیشتر شهرهای ما در کشور دارای روزی به نام خود هستند که همدان نیز از قاعده مستثنی نیست درست مثل روز تولد که به تعداد انسان‌های کره زمین تولد وجود دارد بنابراین عناوین این چنینی موضوعی است عمومی پس برای خاص بودن باید چیزی در چنته داشت که دیگران ندارند، اذعان کرد؛ وقتی به روزهایی مختص شهرها نگاه می‌کنیم همدان از همه خاص‌تر است زیرا روز آن همزمان با بزرگداشت این سینا برگزار می‌شود.

دکتر محمدمهدی سروش ادامه داد؛ بیشتر کشورهای دنیا این‌سینا را می‌شناسند و حتی پیشتر از همدان در آن‌ها بنیادهایی تحت عنوان این‌سینا ایجاد شده در حالی که در همدان مصوبه بنیاد بوعلی در زمان ریاست جمهوری آقای خاتمی برای همدان شکل گرفت؛ بنابراین بهره‌مندی از آرامگاه بوعلی سینا برای همدان یک امتیاز منحصر به‌فرد است؛ البته این خاص بودن در بخش‌های مختلف همچون معماری و دیگر

آثار تاریخی نیز نمود پیدا می‌کند.

وی با ابراز اینکه با تکیه بر این داشته‌های بین‌المللی همچون شخصیت بین‌المللی ابن سینا، امکان برگزاری نشست‌ها در سطح ایران و در حتی روز همدان در سطح سفارتخانه‌ها وجود دارد که متأسفانه از این ظرفیت به‌درستی تاکنون استفاده نکرده‌ایم، تشریح کرد؛ تنها کاری که طی این روزها انجام می‌شود برگزاری یک مراسم است، ما به یک گروه فعال نیاز داریم این در حالی است بنیاده‌ها به همین راحتی مصوب نمی‌شوند؛ اینکه در حال حاضر بنیادی به نام بوعلی برای همدان مصوب شده می‌توان از آن استفاده کرد اما طی این چند سال کار خاصی از آن ندیده‌ایم.

وی با بیان اینکه شهر آنقدر مهم است که در تقویم جهانی یک روز را به آن اختصاص داده‌اند اذعان کرد؛ ۳۱ اکتبر روز جهانی شهر است حال آنکه شهر در دین مبین اسلام و قرآن مجید نیز گرامی داشته شده به طوری که هرچا از واژه آن استفاده شده آن را هم‌ردیف با دست یافتن به سعادت دانسته‌اند.

این استاد دانشگاه با تأکید بر اینکه از سال

معرفی شهر برخوردار است، تشریح کرد؛ آنچه مسلم است اینکه امروز روی این داشته‌ها گرد و غباری وجود دارد که باید آن را بزداییم. در ادامه محمدیان‌منصور با تأکید بر اینکه درخصوص ثبت جهانی آثار فرهنگی و تاریخی ۶ معیار توسط کارشناس یونسکو مورد بررسی قرار می‌گیرد، اذعان کرد؛ ما بر اساس معیارهای دو، سه و چهار بود به‌دنبال ثبت جهانی هگمتانه بودیم که در بین دیگر شهرهای جهان وجود نداشت حال آنکه داشتن معیار چهارم ازسوی یونسکو مورد تأیید قرار نگرفت چراکه می‌بایست این اثر یک دستاورد در حوزه ابداع بشری باشد حال آنکه قبل از هگمتانه نیز شهرهایی با تاریخ کهن‌تر وجود داشتند.

وی با اشاره به اینکه معیار سوم بیانگر تداوم زندگی در شهر و زنده بودن آن در شرایط فعلی بود که خوشبختانه توسط یونسکو مورد تأیید قرار گرفت، تشریح کرد؛ طبق اکتشافات توسط دکتر ملک‌زاده، در این شهر از سفال‌های دوره ماد گرفته تا کاخ اردشیر دوم در دوره هخامنشی و مجتمع زیستی اشکانی و سپس متولی است که حرمت امامزاده را نگه می‌دارد؛ نشان‌دهنده تداوم زندگی در این شهر به‌عنوان معیار سوم یونسکو است.

این شهرساز با تأکید بر اینکه بر معیار شماره دو نیز به‌صراحت بیان شده که شما برای ثبت جهانی یک شهر در جایگاه بین‌المللی باید بتوانید در آن شهر برنامه‌ریزی شهری و طراحی منحصربه‌فرد را نشان دهید که خوشبختانه تپه هگمتانه از این معیار نیز برخوردار بود، تصریح کرد؛ هگمتانه شهری طراحی‌شده حتی در دوره اشکانی و پیش‌تر است حال آنکه ما این‌خاصیت را در بازار همدان نداریم یعنی این بستر پیشتر طراحی نشده و ارگانیک است بدان معنا که واحدهای موجود در شهر بر حسب نیاز کسبه ساخته شده و از قبل نقشه‌ای نداشته است.

محمدیان‌منصور با ابراز اینکه هگمتانه نقشه داشته چون در آن همه واحدها یکسان و کوچه‌ها نیز یکسان و به‌صورت موازی بوده و با دقت شگفت‌انگیزی ساخته شده تصریح کرد؛ بنابراین ما با هگمتانه هم جزو نخستین نمونه‌هایی هستیم که در شهرهای کهن خود از نقشه و طرح استفاده کرده‌اند.

وی با اشاره به اینکه در سبک مرمت کنونی برای ارزشمندی یک آثار تاریخی همچون شهر باید همه لایه‌های تاریخی آن حفظ شود، تصریح کرد؛ طبق لایه‌های موجود در هگمتانه، تداوم سه هزار ساله زندگی سنتی را می‌توان یافت این در حالی است که تخت جمشید ۲۲۰ سال تاریخ سکونت دارد.

این کارشناس معماری و شهرسازی با ابراز اینکه در همدان طی قرن‌ها و دوره‌ها جوهره

زندگی حفظ شده، گفت؛ طبق نظر یونسکو وجود این جوهره زندگی و مراقبت از آن در مسیر بقا و تقویت آن یک اصل است که خوشبختانه در آثار تاریخی و باستانی همدان وجد دارد.

محمدیان‌منصور با تأکید بر اینکه یقیناً بازار همدان نیز از این جوهره زندگی برخوردار است همچون خونی که رگ‌های این بازار جریان دارد اذعان کرد؛ بازار همدان؛ قیصریه، مدرسه، مسجد، کلیسا، کنیسه، امام‌زاده، حمام ارامنه، حمام مسلمانان، حمام یهودی‌ها، حجره، چهارسوق، قهوه‌خانه، زورخانه (مرکز ورزشی)، درخت، آب حوض، فئات، یخچال دارد که خود بیانگر جریان ابعاد چهارگانه زندگی اجتماعی سیاسی، تاریخی و زیست‌محیطی در آن است، بنابراین باید با رفع موانع سال جاری بتوانیم با توجه به سهمیه موجود این بازار را به ثبت جهانی برسانیم.

در ادامه دانشیار شهرسازی با تأکید بر اینکه در حال حاضر سؤال اصلی در ارتباط با آنچه از سوی اساتید درخصوص داشته‌ها عنوان شد این است که چرا همدان باوجود این ظرفیت‌ها چنین شرایطی دارد؟ اذعان کرد؛ کار فرهنگی با موضوع همدان به اندازه کافی انجام نشده برای مثال در یکی از دوره‌های انتخابات شورای شهر از نامزدها آزمون گرفتیم یکی از سؤالات این بود که شهر مطلوبتان چیست؟ در پاسخ متأسفانه پاسخ‌ها شهرهای غیر از همدان بودند.

سروش با ابراز اینکه داشته‌های همدان باید از همه جهات به‌عنوان یک موضوع فرهنگی در ذهن همدانی‌ها نهادینه شود ابراز کرد؛ یعنی یک همدانی علاوه بر فخر به داشته‌ها در سطح هگمتانه جهانی به زحمتی که استاد سیحون در آرامگاه کشیده و یا استاد فروغی برای آرامگاه باباطاهر کشیده نیز باید ز این داشته‌ها از گذشته تاکنون بوده که امروز ما همدانی این چنین داریم.

وی با تأکید بر اینکه در راستای معرفی هرچه بهتر همدان ما چند مأموریت داریم، ابراز کرد؛ نخستین مأموریت بر عهده ما همدانی است یعنی باید به داشته‌هایمان از لجه گرفته تا سایر ظرفیت‌ها افتخار کنیم، بدان مفهوم که اگر در سطح ملی و بین‌المللی جایگاهی مدیریتی داریم در ساده‌ترین حالت لجه‌مان را پنهان نکرده و تغییر ندهیم، درست مثل اصفهانی‌ها که در هر سطح از مدیریت تا زبان به سخن باز می‌کنند لجه آن‌ها شاخص و آشنا و نشان‌دهنده شهر آن‌هاست.

وی ادامه داد؛ بحث بعدی مدیریت است؛ یعنی ما در استانداری و فضای شورای شهر نیازمند شخصیت‌های فرهنگی هستیم که در کنار یکدیگر شهر را رهبری کنند نه اینکه به‌صورت جزیره‌ای عمل کنند.

این کارشناس شهرسازی با اشاره به ضرورت پرداختن به سرمایه‌های انسانی در پیشبرد توسعه پایدار شهری اذعان کرد؛ متأسفانه طی چند سال اخیر همدان گرفتار یک مشکل بزرگ شده و آن مسئله مهاجرفرستی است چراکه این امر به معنای کوچ فرهنگی و زیست همدانی از این شهر کهن است که در صورت تداوم تا چند سال آینده دیگر در همدان اثری از فرهنگ آن نخواهیم دید.

سروش با تأکید بر اینکه منطق با یکی از اصول شهرسازی باید بر تصور ذهنی همدان کار کنیم، ابراز کرد؛ خوشبختانه از هزاران سال پیش تاکنون یعنی از هگمتانه گرفته تا آرامگاه بوعلی و باباطاهر تصور ذهنی داریم که برای تداوم آن باید این تصور ذهنی را افزایش داد و نسبت به حفاظت از آن اقدام کنیم؛ مثلاً تا چند سال پیش چمن‌ها خود یکی از تصورات ذهنی منسوب به شهر همدان بود اما متأسفانه بخش اعظمی از آن طی چندین دهه گذشته تخریب شده و دیگر اثری از آن‌ها نیست حال آنکه طی چند سال اخیر در تعداد محدودی از آن‌ها دست به بازآفرینی زدند اما متأسفانه به‌صورت نیمه‌کاره رها شد.